

Wspólna opieka nad lęgiem samicy wróbla *Passer domesticus* i pary mazurków *P. montanus*

W ostatnich dniach czerwca 2016 roku zaobserwowałem parę wróbli *Passer domesticus* budujących nadrzewne gniazdo na wierzchołku ok. 10 metrowej robinii akacjowej *Robinia pseudoacacia* w miejscowości Rogóziec, gm. Mordy, woj. mazowieckie (52°11'26"N, 22°35'26"E). Ukończone gniazdo miało kształt kuli z bocznym otworem wejściowym i było oparte na rozwidleniu bardzo cienkich gałęzi, które kołysały się wraz z nim nawet przy stosunkowo małym wietrze. 27.07 podczas wieczornej ulewy nasiąknięte wodą gniazdo spadło na ziemię. Wewnątrz znajdowały się 2 już opierzone, ale jeszcze nie-lotne młode wróble. Nie miałem możliwości umieszczenia gniazda wraz z pisklętami z powrotem na drzewie. Młode wróble zostały podłożone do gniazda mazurka *Passer montanus*, znajdującego się w skrzynce lęgowej zawieszanej na wysokości ok. 3 m, na ścianie budynku oddalonego o ok. 60 m od pierwotnej lokalizacji gniazda wróbli. Na tą czynność zdecydowałem się, ponieważ w gnieździe mazurka znajdowały się 3 pisklęta w wieku bardzo zbliżonym do wieku młodych wróbli. W ciągu kolejnych dwóch dni nie miałem możliwości obserwacji gniazda mazurków. 30.07 wczesnym rankiem stwierdziłem, że z otworu skrzynki lęgowej wyglądają zarówno młode mazurki, jak i wróble. Dorosłe mazurki zaakceptowały podłożone pisklęta i karmiły je na równi ze swoimi. Dalsza obserwacja gniazda wykazała, że w opiekę nad lęgiem włączyła się również samica wróbla. Splot powyżej opisanych zdarzeń wskazywał, że prawdopodobnie była biologiczną matką podłożonych młodych wróbli. Samica wróbla również karmiła wszystkie pisklęta.

Fot. 1. Mazurek *Passer montanus* karmi młodego wróbla *P. domesticus*, lipiec 2016 (fot. K. Kryński) – *The Tree Sparrow feeds young House Sparrow*



W stosunku do dorosłych mazurków zachowywała się jednak agresywnie i odganiała je od gniazda, jeśli w jej obecności próbowały zbliżyć się do niego z pokarmem. Kolejnego dnia (31.07), w godzinach wczesnoporannych zastałem jednego z młodych wróbli poza gniazdem, ciągle karmionego przez biologiczną matkę. Drugi młody wróbel wyglądał z otworu budki wraz z przybrzanym rodzeństwem. Po chwili, również wyfrunął z budki i obydwie młode ptaki wraz z matką przeleciały do pobliskiego zadrzewienia. Po opuszczeniu budki przez młode wróbli, samica wróbla przestała interesować się pozostałymi w gnieździe pisklętami mazurka i już nie pokazała się w jego pobliżu. Młode mazurki opuściły budkę również tego samego dnia w godzinach popołudniowych.

Wróbel jest wtórnym dziuplakiem wykazującym wysoką plastyczność w wyborze miejsca na gniazdo. Może założyć je w gnieździe dymówki *Hirundo rustica* lub oknówki *Delichon urbica* (Tryjanowski & Kuczyński 1999, Zieliński 2005, Zieliński & Bańbura 2007), w gnieździe bociana białego *Ciconia ciconia* (Indykiewicz 1998, Bocheński 2005), w szczelinie skalnej lub norze ziemnej (Chmielewski *et al.* 2005, Dott 2006) albo w skrzynce lęgowej (Węgrzynowicz 2012). Wyraźnie jednak preferuje szczeliny w budynkach (Anderson 2006), a tylko okazjonalnie buduje gniazdo wśród gałęzi drzew lub krzewów (Kulczycki & Mazur-Gieraszińska 1968, Summers-Smith 1995, Anderson 2006). Nadzwyczajne gniazda wróbli są narażone na niekorzystne warunki pogodowe, takie jak deszcz i wiatr (McGillivray 1981). Międzygatunkowe adopcje piskląt u ptaków są obserwowane dosyć często (Jukema *et al.* 2010, Jukema *et al.* 2012). Potwierdzeniem tego zjawiska jest również natychmiastowa adopcja podłożonych piskląt wróbla przez parę ma-

Fot. 2. Samica wróbla przy budce z młodym mazurkiem i młodym wróblem, lipiec 2016 (fot. K. Kryński) – *The female House Sparrow with young Tree Sparrow and young House Sparrow*



zurków oraz całego mieszanego lęgu przez samicę wróbla. Udokumentowano opiekę 65 gatunków ptaków nad lęgiem innego gatunku. Zjawisko to występuje gdy: 1) jaja zostały złożone do wspólnego gniazda i lęg składa się z piskląt obydwu gatunków; 2) gniazdo lub pisklęta jednego gatunku zostały zniszczone; 3) odległość między gniazdami dwóch gatunków jest niewielka; 4) donośne głosy zebrzące piskląt wywołują odruch karmienia; 5) pisklęta jednego gatunku zostały osierocone; 6) jeden z partnerów wysiaduje jaja; 7) para jednego gatunku nie przystąpiła do lęgu lub jeden z ptaków nie znalazł partnera (Shy 1982). Obecność samicy wróbla przy gnieździe mazurka z pewnością była spowodowana zniszczeniem jej własnego gniazda, stosunkowo niewielką odległością między gniazdami oraz donośnym nawoływaniem piskląt, które zwróciło jej uwagę. Wszystkie z wymienionych zdarzeń są zgodne z tymi, które podaje Shy (1982). W opisanym przypadku tylko zbieg okoliczności sprawił, że samica wróbla prawdopodobnie opiekowała się również własnymi pisklętami. W Holandii obserwowano samicę wróbla, która po stracie własnego lęgu pomagała parze oknówek wykarmić ich młode. Nie stwierdzono agresji wróbla w stosunku do dorosłych oknówek. Zaobserwowano jednak, że jaskółki nie karmiły młodych, podczas gdy samica wróbla znajdowała się w pobliżu ich gniazda (Jukema et al. 2010).

Summary: Joint brood parental care by a female House Sparrow *Passer domesticus* and a pair of Tree Sparrows *P. montanus*. In June 2016 I observed a pair of House Sparrows building their nest on the Black Locust in Rogóziec (Mordy municipality, Masovia). On 27 July, after a torrential rain, the nest fell down. It contained two, not fully fledged young. I put these nestlings into a nest-box of Tree Sparrows (ca. 60 m away) containing 3 nestlings of similar age. The Tree Sparrows immediately accepted House Sparrow nestlings and started feeding them. On 30 July a female House Sparrow was also observed feeding the young House Sparrows (probably her own nestlings) and was aggressive towards adult Tree Sparrows. On 31 July the nestlings of House Sparrow left the nest and moved to a nearby bush accompanied by the female House Sparrow.

Literatura

- Anderson T.R. 2006. Biology of the ubiquitous House Sparrow: from genes to populations. Oxford Univ. Press, Oxford, New York.
- Bocheński M. 2005. Nesting of the sparrows *Passer* ssp. in the White Stork *Ciconia ciconia* nests in a stork colony in Kłopot (Poland). Int. Stud. on Sparrows 30: 39–44.
- Chmielewski S., Fijewski Z., Nawrocki P., Polak P., Sułek J., Tabor J., Wilniewczyc P. 2005. Ptaki Krainy Gór Świętokrzyskich. Monografia faunistyczna. Bogucki Wyd. Nauk, Kielce.
- Dott H.E.M. 2006. House Sparrows nesting in sites other than buildings in Scotland. Scott. Birds 26: 47–49.
- Indykiewicz P. 1998. Gnieźdzenie się wróbla *Passer domesticus*, mazurka *P. montanus* i szpaka *Sturnus vulgaris* w gniazdach bociana białego *Ciconia ciconia*. Not. Orn. 39: 97–104.
- Jukema J., Groendijk K., van der Werf P. 2010. Huismus voert nestjongen van Huiszwaluw. Limosa 83: 36–38.
- Jukema J., Jukema P., van der Werf P. 2012. Winterkoning voert nestjongen van Koolmees. Limosa 85: 182–184.
- Kulczycki A., Mazur-Gieraszińska M. 1968. Nesting of House Sparrow *Passer domesticus* (Linnaeus, 1758). Acta Zool. Cracov. 13: 231–251.
- McGillivray W.B. 1981. Climatic influences on productivity in the House Sparrow. Wilson Bull. 93: 196–206.
- Shy M.M. 1982. Interspecific feeding among birds: a review. J. Field Ornithol. 53: 370–393.
- Summers-Smith J.D. 1963. The House Sparrow. Collins, London.

- Tryjanowski P., Kuczyński L. 1999. Shifting from outdoor to indoor breeding: house martin's (*Delichon urbica*) defence against house sparrow (*Passer domesticus*). *Folia Zool.* 48: 101–106.
- Węgrzynowicz A. 2012. The use of nest-boxes by two species of Sparrows *Passer domesticus* and *P. montanus* with opposite trends of abundance – the study in Warsaw. *Int. Stud. Sparrows* 36: 18–29.
- Zieliński P. 2005. Wpływ konkurencji gniazdowej pomiędzy wróblem *Passer domesticus* a dymówką *Hirundo rustica* na efektywność lęgów dymówki. Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego.
- Zieliński P., Bańbura J. 2007. Czy wróbel (*Passer domesticus*) przeszkadza dymówce (*Hirundo rustica*) w lęgach. W: *Ogólnopolski Kongres Zoologiczny: Zmienność–adaptacja–ewolucja*, Olsztyn. Abstrakt, s. 167.

Kamil Kryński

Katedra Zoologii, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny
Prusa 12, 08-110 Siedlce
oriolus1@tlen.pl